

Den kommunale sektor

Størrelse og økonomisk udvikling

Indenrigsministeriet

Maj 2000

Resume:

Rapporten søger at belyse om der findes strukturelle eller geografiske sammenhænge bag kommunernes økonomiske udvikling. For landet som helhed viser analyserne af perioden 1980-95 en strukturel sammenhæng, idet de mindre kommuner ved periodens begyndelse havde et klart lavere indkomstniveau. Til gengæld har de haft en lige så klart højere økonomisk vækst.

Beliggenheden har en betydelig indflydelse på resultaterne. Således har landkommunerne lavere indkomster end bykommunerne, men landkommunerne har haft noget højere økonomisk vækst end bykommunerne.

I disse analyser er indkomsten opgjort i den kommune, hvor den er tjent. Men opgøres indkomsten i stedet i den kommune, hvor borgeren bor – og hvor indkomsten altså bliver beskattet – ændres resultaterne markant. Denne pendlingen har stor betydning for mindre kommuners og landkommunernes indtjening. Omvendt taber de store kommuner på pendlingen.

De såkaldte udkantskommuner og kommuner med lang afstand til større byer – samt de helt store byer – har svært ved at opnå en landsgennemsnitlig indkomst.

- [Indholdsfortegnelse](#)
 - [Kolofon](#)
 - [Tilbage til forside](#)
-

Dato: 2000-05-16

Format: html, gif, jpeg.

Inventarliste: bilag.htm, forord.htm, forside.htm, indhold.htm, kap01.htm, kap02.htm, kap03.htm, kap04.htm, kap05.htm, kolofon.htm, ren.htm, krone2.gif, spacegif.gif, wwwbag.jpg, s09.gif, s11.gif, s12.gif, s16.gif, s19.gif, s20.gif, s22.gif

Publikationen kan købes ved henvendelse til:

Indenrigsministeriet

Christiansborg Slotsplads 1

1218 København K

Tlf.: 3392 3804

Fax: 3311 1239

E-post: inm@inm.dk

Internet: www.inm.dk

Pris: 50,00 kr. inkl. moms

Indholdsfortegnelse

[Forord](#)

[1. Sammenfatning](#)

[2. Kort om Ekspertudvalgets analyser](#)

[3. Kommunernes størrelse](#)

[4. Udviklingen uden for hovedstadsområdet](#)

[5. Land og by](#)

[Bilag](#)

Forord

Som et led i overvejelserne om den administrative struktur i hovedstadsområdet nedsatte Regeringens Hovedstadsudvalg i 1996 et Ekspertudvalg til at belyse årsagerne til den svagere økonomiske udvikling i hovedstadsområdet. Udvalget afgav i 1998 rapporten "Markedskræfter og politisk styring – den regionaløkonomiske udvikling i Hovedstadsområdet". Med etableringen af Hovedstadens Udviklingsråd pr. 1. januar 2000 er der truffet beslutning om varetagelsen af de særlige strukturelle forhold i hovedstadsområdet. Sideløbende hermed er der imidlertid opstået en debat omkring den generelle kommunale struktur, som blev fastlagt ved kommunalreformen i 1970.

Denne publikation skal ses som et indlæg i den aktuelle debat om den kommunale struktur. Hensigten har været at benytte de data og den analysemetode, som er anvendt i Ekspertudvalgets rapport, til en generel belysning af sammenhænge mellem kommunestruktur og økonomisk udvikling i perioden 1980-95.

De benyttede data stammer fra Amternes og Kommunernes Forskningsinstituts Lokaløkonomiske samfundsregnskab.

1. Sammenfatning

I Ekspertudvalgets rapport "Markedskræfter og politisk styring – den regionaløkonomiske udvikling i Hovedstadsområdet" fra 1998 blev der peget på en generel tendens til, at kommuner med lave indkomster i 1980 har haft de højeste vækstrater i perioden 1980-95. Dermed beskrev Ekspertudvalget en udvikling med konvergens, idet kommunernes indkomster er blevet udjævnet i perioden.

I denne publikation er det søgt belyst om der findes strukturelle eller geografiske sammenhænge bag kommunernes økonomiske udvikling. Specielt er det undersøgt om kommunernes størrelse og beliggenhed mv. har betydning for størrelsen af borgernes indkomst i 1980 og 1995 og dermed den økonomiske udvikling i perioden 1980-95.

Undersøgelserne peger på en tendens til at de mindre kommuner har haft lavere indkomst pr. indbygger i 1980, men til gengæld en højere vækstrate for indkomstudviklingen i perioden 1980-95. Selv om de mindre kommuner har haft de højeste vækstrater i perioden, har de dog stadig de mindste indkomster i 1995. For landet som helhed tyder analyserne af perioden 1980-95 således på en strukturel sammenhæng, hvor mindre kommuner har et lavere indkomstniveau, men højere vækstrater.

I Ekspertudvalgets rapport blev betydningen af dels markedskræfter og dels skatter, indkomstoverførsler og udligningsordninger for indkomstudjævningen understreget. Undersøgelserne i denne publikation peger på at isoleret set har pendlingen en meget stor betydning for især de mindre kommuners indkomster. Således har de mindre kommuner klart højere indkomster, når indkomster optjent i andre kommuner end bopælskommunen medregnes.

Da hovedstadsområdet udgør et sammenhængende område med en række særlige karakteristika er det i en struktursammenhæng relevant at se på udviklingen uden for hovedstadsområdet. Når hovedstadsområdet tages ud af undersøgelsesmaterialet ændrer billedet sig en del, idet tendenser med sammenhænge mellem kommunestørrelse og økonomisk vækst stadig findes – men de er mindre udtalte. Det vil sige, det er mindre klart om kommunernes økonomiske udvikling har en strukturel dimension.

Beliggenhedsfaktoren har med andre ord en betydelig indflydelse på resultaterne.

Det er på denne baggrund undersøgt om der er generelle forskelle i land- og bykommuners økonomiske udvikling. Undersøgelserne viser her, at der er endog meget store forskelle mellem land- og bykommuners indkomster. Men pendlingen udjævner i betragteligt omfang indkomsterne, det vil sige forskellene er betydeligt mindre når indkomster optjent i andre kommuner end bopælskommunen medregnes. Pendling mindsker den enkelte kommunes afhængighed af de lokale arbejdspladser. Landkommunegrupper, som har *mere* end 10 km til nærmeste by med over 10.000 indbyggere samt udkantskommuner har relativt mindre gavn af pendlingen.

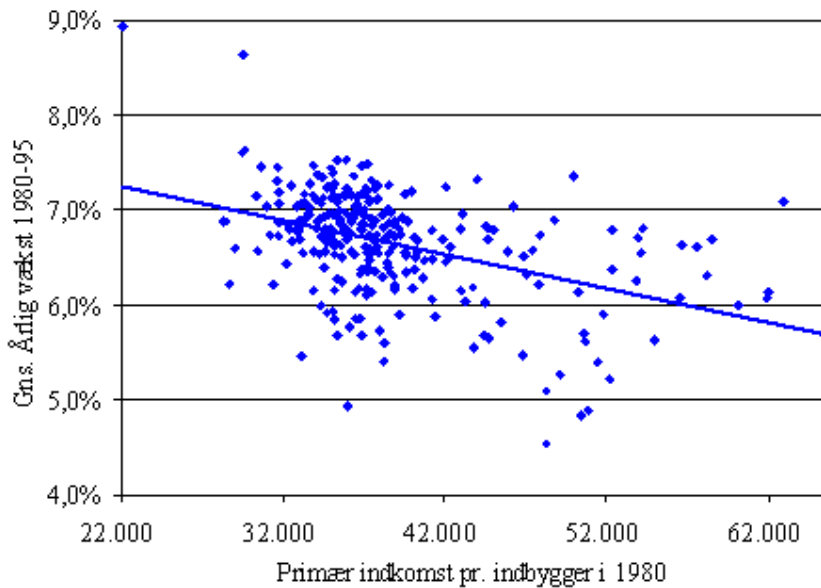
2. Kort om Ekspertudvalgets analyser

Ekspertudvalgets analyser viste, at der mellem landets kommuner i perioden fra 1980 til 1995 er sket en udjævning af indkomster. Det kommer til udtryk ved:

- at de kommuner, som havde de højeste indkomster i 1980, har haft de laveste vækstrater i perioden 1980 til 1995 ^[1]
- at indkomstforskellene mellem kommunerne er faldet over årene. ^[2]

I figur 1 falder observationerne fra venstre mod højre. Det illustrerer netop denne tendens til, at kommuner med højere indkomster i 1980 har haft lavere vækstrater i perioden 1980-95.

Figur 1. Niveau og vækst for primær indkomst pr. indb.

Anm.: Den indtegnede linie er dannet ved regression med den gennemsnitlige årlige vækstrate i primær indkomst pr. indbygger i perioden 1980-95 som afhængig variabel og primær indkomst pr. indbygger i 1980 som forklarende variabel.

Den økonomiske udvikling har i sig selv udjævnet forskellene mellem kommunernes indkomster. Men samtidig er denne udjævning næsten blevet fordoblet gennem den omfordeling via skatter og indkomstoverførsler samt de kommunale udligningsordninger, som har fundet sted i perioden. [\[3\]](#)

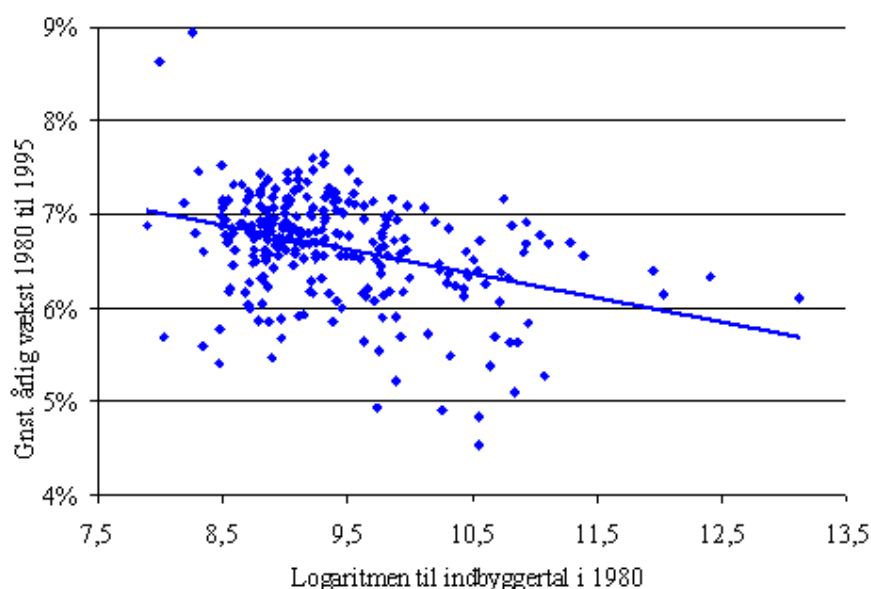
Det er i overensstemmelse med denne generelle udvikling, at Hovedstadsområdet – som et samlet højindkomstområde – har haft en lavere økonomisk vækst i perioden 1980-95 i forhold til resten af landet. Imidlertid har den økonomiske udvikling i hovedstadsområdet – overraskende nok – ikke i sig selv udjævnet indkomstforskellene *indbyrdes* mellem hovedstadsområdets 50 kommuner. Når indkomstforskellene også her *alligevel* er blevet mindre i perioden skyldes det alene de forskellige omfordelingsmekanismer.

3. Kommunernes størrelse

Ekspertudvalgets analyser pegede altså på en tendens til at kommuner med lave indkomster i 1980 har haft de højeste vækstrater i perioden 1980-95.

Figur 2 tyder på samme måde på, at der er en tendens til at mindre kommuner – opgjort efter indbyggertal – har haft de højeste vækstrater i perioden 1980-95.

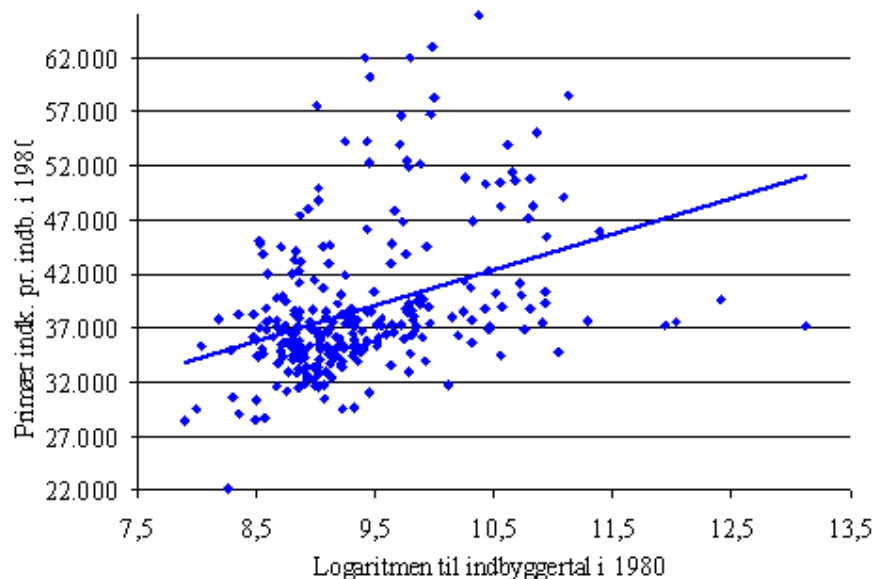
Figur 2. Vækst og kommunestørrelse

Anm.: Den indtegnede linie er dannet ved regression med den gennemsnitlige årlige vækstrate i primær indkomst pr. indbygger i perioden 1980-95 som afhængig variabel og logaritmen til kommunernes indbyggertal i 1980 som forklarende variabel. Logaritmen til indbyggertallet er anvendt for at få en mere anvendelig lineær variabel for kommunestørrelse. Logaritmen til indbyggertallet i 1980 varierer med mellem 7,9 – svarende til Læsø Kommunes indbyggertal på 2.683 indbyggere – og 13,1 – svarende til Københavns Kommunes indbyggertal på 498.850.

Samtidig peger figur 3 på en sammenhæng mellem kommunestørrelse og indkomst i 1980: Jo mindre kommune, des lavere indkomst.

Figur 3. Indkomst og kommunestørrelse

Anm.: Den indtegnede linie er dannet ved regression med primær indkomst pr. indbygger i 1980 som afhængig variabel og logaritmen til kommunernes indbyggertal i 1980 som forklarende variabel.

Tilsammen peger de to figurer altså på, at de mindre kommuner har haft en relativt lavere indkomst i 1980 – men til gengæld en kraftigere indkomstudvikling i perioden 1980-95. Herigennem er der sket en vis udjævning af indkomsterne frem til 1995. I det følgende er denne tendens undersøgt nærmere.

For at belyse flere sider af kommunernes økonomiske udvikling undersøges to typer af indkomstopgørelser. Det drejer sig om primær og disponibel indkomst. Sammenhængen mellem de to indkomstopgørelser er således:

Primær indkomst (løn og overskud af personligt drevne virksomheder)
 + Andre indkomster (fx aktieudbytte og nettorenteindtægter)
 + Indkomstoverførsler (fx børnepenge og pensioner)
 – skatter
 = Disponibel indkomst. [\[4\]](#)

Endvidere skelnes mellem primær indkomst opgjort efter henholdsvis arbejdssted og bopæl.

Primær indkomst opgjort efter *arbejdssted* er et udtryk for hvor stor en indkomst, der indtjenes på arbejdspladserne. Når indkomsten opgøres efter den kommune, hvor arbejdspladsen hører hjemme får man derfor et indtryk af, hvor i landet indkomsterne tjenes gennem produktionen. Primær indkomst opgjort efter *bopæl* er derimod et udtryk for hvor stor en indkomst, der "bringes hjem" til bopælskommunen. Det vil sige primær indkomst opgjort efter bopæl tager højde for virkningen af den pendling, der finder sted mellem arbejde og hjem.

Endelig giver disponibel indkomst (der er opgjort efter bopæl) et udtryk for hvor stort et beløb borgeren har til rådighed til forbrug, idet disponibel indkomst omfatter primær indkomst tillagt indkomstoverførsler og fratrasket skatter. Den disponible indkomst indeholder altså virkningen af den omfordeling af indkomster, der finder sted gennem skatter, indkomstoverførsler og de kommunale udligningsordninger.

I det følgende er borgernes personlige indkomster fordelt ud på forskellige kommunegrupper efter størrelse, idet inddelingen er den samme som i pjecen "Indenrigsministeriets konference om kommunernes opgaver, samarbejder og forsøg".

Alle beløb er opgjort i løbende priser.

Tabel 1 viser kommunegruppernes primær indkomst pr. indbygger opgjort efter *arbejdssted* i 1980 og 1995 samt den gennemsnitlige årlige vækst i perioden 1980-95. Kommunerne er delt ind i grupper på baggrund af indbyggertal i 1980.

Tabel 1. Primær indkomst pr. indb. opgjort efter arbejdssted i 1980 og 1995

Kommunegruppe	Antal komm.	1980	Forskel ifht. hele landet	1995	Forskel ifht. hele landet	Årlig vækst	Forskel ifht. hele landet
Indbyggere		----- Kr. -----				Pct.	Procentpoint
Under 5.000	17	24.188	-16.257	73.280	-29.594	7,67	1,25
5.000-10.000	123	25.583	-14.862	71.353	-31.521	7,08	0,66
10.000-15.000	51	28.508	-11.937	81.308	-21.566	7,24	0,82
15.000-20.000	31	36.369	-4.076	95.684	-7.190	6,66	0,24
20.000-30.000	16	39.262	-1.183	109.516	6.642	7,08	0,66
30.000-50.000	22	43.875	3.430	118.267	15.393	6,83	0,41
50.000-100.000	11	43.025	2.580	110.931	8.057	6,52	0,10

Over 100.000 ^{a)}	4	59.012	18.567	127.005	24.131	5,24	-1,18
Under 15.000	191	26.639	-13.806	75.286	-27.588	7,17	0,75
Hele landet	275	40.445	0	102.874	0	6,42	0,00
Forskelle ^{b)}		30,9		21,6		10,6	

Anm.: Kommunegrupperne er dannet på baggrund af indbyggertal i 1980.

Kommunegruppernes indkomst pr. indbygger er vægtet med kommunernes indbyggertal.

a. De fire kommuner med over 100.000 indbyggere er København, Århus, Odense og Ålborg. Med tilsammen 1.090.450 indbyggere udgør de fire kommuner godt 21 pct. af befolkningen i 1995.

b. De uvægtede forskelle mellem kommunegrupper er udtrykt ved spredning divideret med gennemsnit i procent, det vil sige udtrykt ved den såkaldte variationskoefficient.

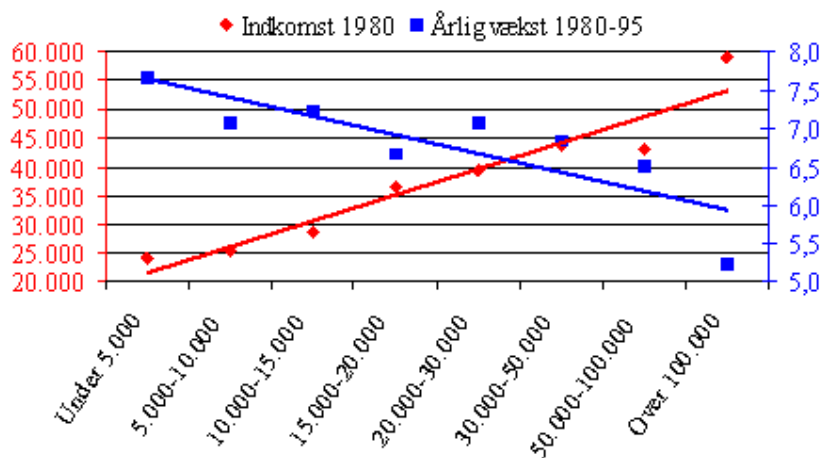
Tabel 1 viser, at de mindre kommuner har de laveste indkomster både i 1980 og i 1995. Eksempelvis har de 191 kommuner med under 15.000 indbyggere en indkomst i 1980 på små 27.000 kr. pr. indbygger hvilket svarer til ca. 2/3 af hele landets indkomst pr. indbygger. Men de mindre kommuner har haft de højeste vækstrater i perioden – de 191 kommuners gennemsnitlige årlige mervækst i forhold til landsgennemsnittet er på 0,75 procentpoint. Dermed er indkomstforskellene reduceret noget, og de mindre kommuners indkomster er kommet tættere på de større kommuner. I 1995 er indkomsten for kommunegruppen med under 15.000 indbyggere således steget til godt 75.000 kr. pr. indbygger hvilket svarer til næsten 3/4 af landsindkomsten pr. indbygger.

Udviklingen har altså udjævnet indkomstforskellene mellem kommunegrupperne. Konkret er indkomstforskellene – målt ved den såkaldte variationskoefficient – faldet fra 30,9 til 21,6 eller med 1/3. En anden konsekvens af udviklingen er, at der er færre kommunegrupper med lavere indkomster end landsgennemsnittet. Således havde kommunegrupperne med mindre end 30.000 indbyggere lavere indkomster end landsgennemsnittet i 1980, mens det i 1995 er kommunegrupper med under 20.000 indbyggere, som har lavere indkomster end landsgennemsnittet. Balancepunktet er altså forskudt nedad.

Figur 4 illustrerer udviklingen fra tabel 1. På figurens venstre akse aflæses indkomsten i 1980, mens den årlige vækst i perioden 1980-95 aflæses på den

højre akse. Det ses, at mindre kommunegrupper har lavere indkomst i 1980 og højere vækstrater i perioden 1980-95.

Figur 4. Primær indkomst pr. indb. opgjort efter arbejdssted. Niveau og vækst

Det er undersøgt om de ovenfor påpegede indkomst- og væksthforskelle er så store, at de også kan bekræftes ved statistiske test. Resultater fra disse undersøgelser fremgår af bilaget. Analyserne i bilaget viser, at der er tale om så store forskelle i indkomstniveauerne i både 1980 og 1995, at forskellene er det der betegnes statistisk signifikante. Hvad angår væksthforskellene er disse mindre udtalte. Dog er det markant, at selv om kommunegruppen med mere end 100.000 indbygger kun indeholder fire kommuner er dens lavere vækst statistisk signifikant. Herudover er det kun når alle 191 kommuner i gruppen med under 15.000 indbyggere sammenlignes med de resterende kommuner at forskellene er signifikante.

Tabel 2 viser kommunegruppernes primær indkomst opgjort efter *bopæl*/pr. indbygger. Det vil sige tabel 2 viser hvor store indkomster borgerne "hjemtager" til beskatning i deres bopælskommune.

Tabel 2. Primær indkomst pr. indb. opgjort efter bopæl i 1980 og 1995

Kommunegruppe	Antal komm.	1980	Forskel ifht. hele landet	1995	Forskel ifht. hele landet	Årlig vækst	Forskel ifht. hele landet
Indbyggere		----- Kr. -----				Pct.	Procentpoint
Under 5.000	17	33.149	-7.296	90.470	-12.403	6,92	0,50
5.000-10.000	123	36.806	-3.639	98.955	-3.918	6,82	0,39
10.000-15.000	51	38.392	-2.053	103.706	833	6,85	0,43
15.000-20.000	31	41.882	1.437	106.782	3.909	6,44	0,02

20.000-30.000	16	42.470	2.025	107.765	4.892	6,40	-0,02
30.000-50.000	22	44.421	3.976	107.946	5.073	6,10	-0,32
50.000-100.000	11	44.612	4.167	110.935	8.062	6,26	-0,16
Over 100.000	4	37.796	-2.649	93.513	-9.360	6,23	-0,20
Under 15.000	191	37.247	-3.198	100.429	-2.444	6,84	0,41
Hele landet	275	40.445	0	102.873	0	6,42	0,00
Forskelle		10,1		7,2		4,9	

Anm.: Se tabel 1.

De beregnede forskelle viser, at indkomst- og væksthforskelle er betydeligt mindre, når indkomsten opgøres efter bopæl. Isoleret set udjævner pendlingen altså indkomstforskellene mellem kommunegrupperne. Det gælder imidlertid stadig, at jo mindre kommunegruppe jo lavere indkomst og jo højere vækst. Dog springer det i øjnene, at de fire store kommuner med over 100.000 indbyggere i 1995 har *lavere* indkomster end hele landet, når der tages hensyn til virkningen af pendlingen.

Tabel 3 viser forskellen mellem primær indkomst opgjort efter henholdsvis arbejdssted og bopæl i 1995. Dermed giver tabel 3 et udtryk for pendlingens effekt på fordelingen af indkomster.

Tabel 3. Primær indkomst pr. indb. opgjort efter henholdsvis arbejdssted og bopæl i 1995

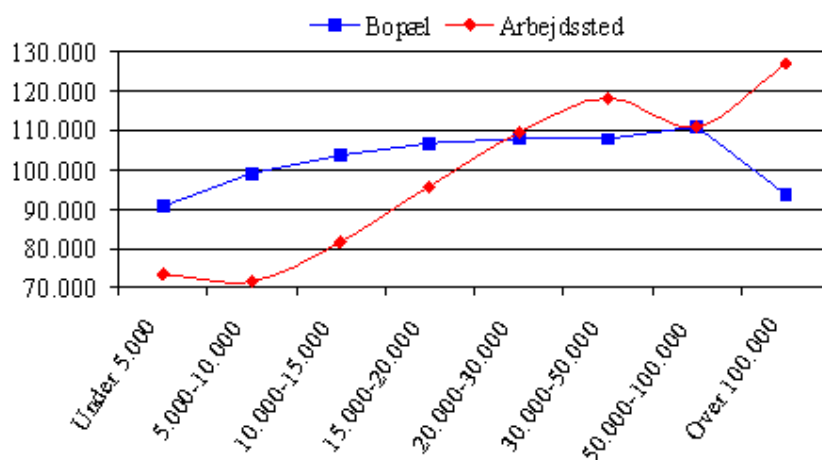
Kommunegruppe	Antal komm.	Arbejdssted	Bopæl	Forskel
Indbyggere		----- Kr. -----		
Under 5.000	17	73.280	90.470	17.190
5.000-10.000	123	71.353	98.955	27.603
10.000-15.000	51	81.308	103.706	22.398
15.000-20.000	31	95.684	106.782	11.098
20.000-30.000	16	109.516	107.765	-1.751
30.000-50.000	22	118.267	107.946	-10.321
50.000-100.000	11	110.931	110.935	4
Over 100.000	4	127.005	93.513	-33.492
Under 15.000	191	75.286	100.429	25.143
Hele landet	275	102.874	102.873	0

For de mindre kommuner er indkomsterne større når de opgøres efter bopæl. Eksempelvis er indkomsten opgjort efter bopæl i 1995 for kommunegruppen

med under 15.000 indbyggere små 25.000 kr. større end indkomsten opgjort efter arbejdssted. Omvendt taber de større kommuner ved pendlingen. For de fire byer med over 100.000 indbyggere udgør forskellen 33.000 kr. pr. indbygger. Mere end 25 pct. af de indkomster, der optjenes i disse kommuner, "hjemtages" – og beskattes – altså i andre kommuner.

Figur 5 illustrerer indholdet af tabel 3.

Figur 5. Primær indkomst pr. indb. opgjort efter henholdsvis arbejdssted og bopæl i 1995

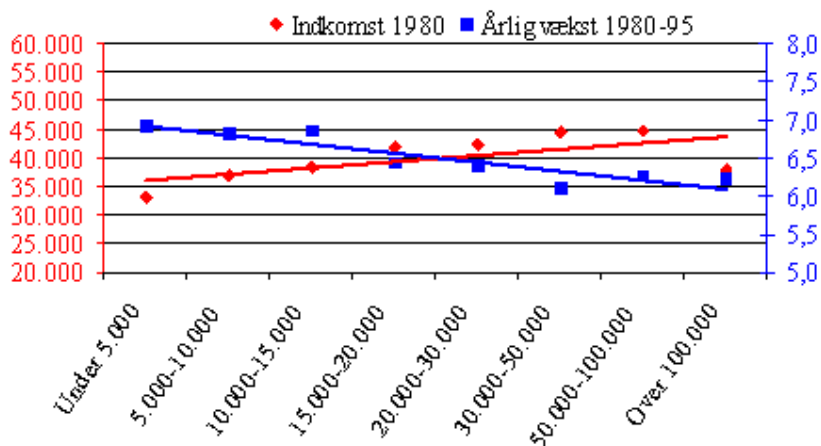

Det ses, at kommune-grupper med op til 20.000 indbyggere har økonomisk fordel af pendlingen. Mens kommune-grupperne med mellem 30 og 50.000 indbygger og især de helt store kommuner med mere end 100.000 indbygger taber på pendlingen. Om indkomsten opgøres efter arbejdssted eller bopæl har stort set ingen betydning for kommune-grupperne med mellem 20.000-30.000 og 50.000-100.000 indbyggere.

Man kan sige, at en balance i arbejds-bopæl relationen indtræder med kommune-størrelsen 20.000-30.000 indbyggere. [\[5\]](#)

Endelig er primær indkomst opgjort efter bopæl i 1980 og væksten 1980-95 illustreret i figur 6.

Figur 6. Primær indkomst pr. indb. opgjort efter bopæl. Niveau og vækst

Selv om hældningen på linierne er fladere end i den tilsvarende figur 4 for primær indkomst opgjort efter arbejdssted, viser figur 6, at tendensen til, at de mindre kommuner har de laveste indkomster i 1980, og de højeste vækstrater i perioden 1980-95 også gælder, når indkomsterne opgøres efter bopæl.

De egentlige statistiske tests i bilaget giver indtryk af signifikante forskelle i indkomster i 1980 og vækstrater i perioden 1980-95. Vækstforskellene har tilmed været så store, at indkomstforskellene for flere kommunegrupper i 1995 *ikke* længere kan bekræftes statistisk. De 191 kommuner med under 15.000 indbyggere har dog stadig signifikant lavere indkomst i 1995.

Tilsvarende har kommunegruppen med mellem 30- og 50.000 indbyggere signifikante *større* indkomster i 1995.

Tabel 4 viser disponibel indkomst pr. indbygger for de forskellige kommunegrupper. Igen viser den samme sammenhæng sig, hvor mindre kommuner har lavere indkomster, men til gengæld højere vækstrater i den undersøgte periode.

Tabel 4. Disponibel indkomst pr. indb. i 1980 og 1995

Kommunegruppe	Antal komm.	1980	Forskel ifht. hele landet	1995	Forskel ifht. hele landet	Årlig vækst	Forskel ifht. hele landet
Indbyggere		----- Kr. -----				Pct.	Procentpoint
Under 5.000	17	29.354	-5.263	75.545	-6.597	6,50	0,57
5.000-10.000	123	30.097	-4.520	76.746	-5.396	6,44	0,51
10.000-15.000	51	31.049	-3.568	79.317	-2.825	6,45	0,52
15.000-20.000	31	33.689	-928	82.605	463	6,16	0,23
20.000-30.000	16	34.822	205	83.950	1.808	6,04	0,11

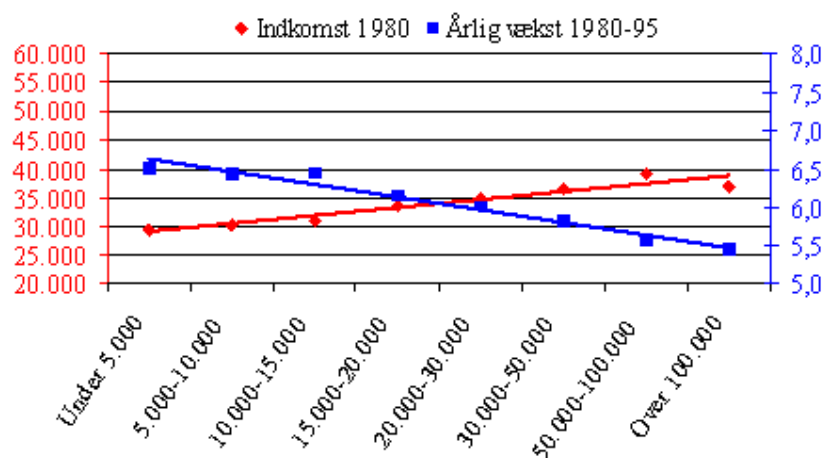
30.000-50.000	22	36.372	1.755	84.947	2.805	5,82	-0,11
50.000-100.000	11	39.008	4.391	87.869	5.727	5,56	-0,37
Over 100.000	4	36.976	2.359	81.901	-241	5,44	-0,49
Under 15.000	191	30.428	-4.189	77.689	-4.453	6,45	0,52
Hele landet	275	34.617	0	82.142	0	5,93	0,00
Forskelle		10,3		5,1		6,8	

Anm.: Se tabel 1.

Tabel 4 viser i sammenhæng med tabel 2 og 3 virkningen af den omfordeling der finder sted via skatter, indkomstoverførsler og de kommunale udligningssystemer. Indkomstforskellene er reduceret yderligere i forhold til primær indkomst opgjort efter bopæl. Eksempelvis har kommunegruppen med under 15.000 indbyggere i 1995 nu et indkomstniveau svarende til næsten 95 pct. af landsindkomsten. Samtidig er indkomsten for de fire store kommuner i 1995 omtrent lig landsgennemsnittet. Målt med variationskoefficienten er indkomstforskellen halveret – fra 10 til 5 – i perioden. Derimod er væksthforskellene større end i primær indkomst opgjort efter bopæl.

I figur 7 er vækst og niveau for disponibel indkomst illustreret.

Figur 7. Disponibel indkomst pr. indb. Niveau og vækst

Væksthforskellene i disponibel indkomst har været til de mindste kommuners fordel, og har i forhold til 1980 flyttet den disponible indkomst tættere på de større og rigere kommuners indkomster.

For at illustrere betydningen af forskellene i den økonomiske vækst viser tabel 5 – for kommunegruppen med under 15.000 indbyggere – størrelsen af den

disponibel indkomst med henholdsvis de faktiske vækstrater og vækstrater svarende til at udviklingen havde fulgt landsgennemsnittet.

Tabel 5. Disponibel indkomst pr. indb. med landsgennemsnitlige og faktiske vækstrater

Kommunegruppe med under 15.000 indbygger	Faktisk indkomst i 1995	Beregnet indkomst i 1995	Forskel
	----- Kr. -----		
Primær indkomst pr. indb. – arb.sted	75.286	67.743	7.543
Primær indkomst pr. indb.– bopæl	100.429	94.720	5.709
Disponibel indkomst pr. indb.	77.689	72.203	5.486

Med landsgennemsnitlig økonomisk vækst ville indkomsten pr. indbygger for de 191 kommuner have været mellem 5.500 og 7.500 kr. mindre eller mellem små 6 og 10 pct. lavere end den faktisk har været.

Samlet viser undersøgelserne ovenfor, at de mindre kommuner under et har de laveste indkomster både i 1980 og i 1995. Men de mindre kommuner har samtidig haft de højeste vækstrater i perioden 1980-95. Og derfor er indkomstforskellene mellem kommunegrupperne blevet mærkbart mindre i løbet af perioden.

Set for sig indebærer pendlingen mellem hjem og arbejde lavere indkomstforskelle og mindsker dermed den enkelte kommunegrupes økonomiske afhængighed af lokale arbejdspladser. Når forskellene mellem kommunegruppernes indkomster er mindst ved opgørelsen af disponibel indkomst hænger det sammen med skatter, indkomstoverførsler og udligningsordningers omfordelende virkninger.

Ekspertudvalget påviste, at lavindkomstkommunernes mervækst i forhold til resten af landet har givet en udjævning af indkomster. Analyserne ovenfor peger på, at den påviste sammenhæng mellem lavere indkomst og højere vækst også har en strukturel vinkel.

Det anvendte datamateriale hvor nationalregnskabstal for personlig indkomst er fordelt på kommuner dækker perioden 1980-95. Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut AKF arbejder på at videreudvikle dette talgrundlag. I Regeringens *Regionalpolitisk redegørelse 2000* [\[6\]](#) er anvendt en anden statistisk kilde til at undersøge udviklingen fra 1991 til 1997.

Redegørelsen tyder på, at den beskrevne udvikling med stadig udjævning af

primær indkomst pr. indbygger også karakteriserer udviklingen i perioden 1991-97. Men den tyder samtidig på, at forskellene i disponibel indkomst pr. indbygger i perioden 1991-97 ikke er blevet mindre. Det bliver på denne baggrund spændende at følge hvordan kommunernes indkomster vil udvikle sig i de kommende år.

4. Udviklingen uden for hovedstadsområdet

Hovedstadsområdet udgør et sammenhængende område med en række særlige karakteristika. Først og fremmest er hovedstadsområdet som helhed et højindkomstområde. Derfor er det i en struktursammenhæng relevant at se på udviklingen uden for hovedstadsområdet isoleret.

I tabel 6 er primær indkomst pr. indbygger opgjort efter arbejdssted for de 225 kommuner, som er beliggende uden for hovedstadsområdet.

Tabel 6. Primær indkomst pr. indb. opgjort efter arbejdssted i 1980 og 1995.

Eksklusiv kommuner i hovedstadsområdet

Kommunegruppe	Antal komm.	1980	Forskel ifht. hele omr.	1995	Forskel ifht. hele omr.	Årlig vækst	Forskel ifht. hele omr.
Indbyggere		----- Kr. -----				Pct.	Procentpoint
Under 5.000	17	24.188	-11.473	73.280	-21.562	7,67	0,93
5.000-10.000	112	25.890	-9.771	72.738	-22.104	7,13	0,39
10.000-15.000	45	29.804	-5.857	85.150	-9.692	7,25	0,51
15.000-20.000	21	37.678	2.017	98.511	3.669	6,62	-0,12
20.000-30.000	11	39.290	3.629	103.407	8.565	6,66	-0,07
30.000-50.000	11	40.901	5.240	106.470	11.628	6,59	-0,15
50.000-100.000	5	41.830	6.169	112.906	18.064	6,84	0,11
Over 100.000	3	46.270	10.609	111.196	16.354	6,02	-0,72
Under 15.000	174	27.264	-8.397	77.457	-17.385	7,21	0,47
Hele området	225	35.661	0	94.842	0	6,74	0,00
Forskelle		22,6		17,1		7,3	

Anm.: Se tabel 1.

Tabel 6 viser, at udviklingstrækkene er de samme, som når alle landets kommuner er med i undersøgelsen. Det vil sige jo mindre kommunegruppe jo lavere indkomst og jo højere vækst. Indkomstforskellene mellem kommunegrupperne er derved blevet mindre i 1995 end i 1980. Forskellene i indkomster og økonomisk vækst er dog mindre udtalte end når hele landet indgår i undersøgelserne.

Tendensen til mindre indkomst- og vækstforskelle kommer endnu tydeligere til udtryk, når der tages hensyn til virkningen af pendlingen, jf. tabel 7, der viser den primære indkomst pr. indbygger opgjort efter bopæl.

Tabel 7. Primær indkomst pr. indb. opgjort efter bopæl i 1980 og 1995.

Eksklusiv kommuner i hovedstadsområdet

Kommunegruppe	Antal komm.	1980	Forskel ifht. hele omr.	1995	Forskel ifht. hele omr.	Årlig vækst	Forskel ifht. hele omr.
Indbyggere		----- Kr. -----				Pct.	Procentpoint
Under 5.000	17	33.149	-3.929	90.470	-6.931	6,92	0,27
5.000-10.000	112	35.823	-1.255	96.194	-1.207	6,81	0,16
10.000-15.000	45	36.143	-935	98.400	999	6,90	0,25
15.000-20.000	21	37.581	503	98.348	947	6,62	-0,03
20.000-30.000	11	37.522	444	96.884	-517	6,53	-0,12
30.000-50.000	11	38.366	1.288	98.864	1.463	6,51	-0,14
50.000-100.000	5	37.802	724	100.578	3.177	6,74	0,09
Over 100.000	3	38.337	1.259	95.863	-1.538	6,30	-0,35
Under 15.000	174	35.808	-1.270	96.754	-647	6,85	0,20
Hele området	225	37.078	0	97.401	0	6,65	0,00
Forskelle		4,8		3,1		3,2	

Anm.: Se tabel 1.

I forhold til den tilsvarende tabel 2, hvor hele landet indgår, er indkomstforskellene således mere end halveret. I realiteten er der ifølge de statistiske beregninger i bilaget ingen signifikante forskelle i 1995 – kun den mindste kommunegruppe med under 5.000 indbyggere har en signifikant lavere indkomst end de andre kommuner. Alle øvrige kommunegrupper – inklusive kommunegruppen med under 15.000 indbyggere – har indkomster,

som i statistisk forstand ikke afviger fra hinanden. Forskellene i væksten i primær indkomst opgjort efter bopæl er ligeledes mindre når hovedstadsområdet udelades af undersøgelserne.

Tabel 8 viser endelig kommunegruppernes disponible indkomst pr. indbygger.

Det fremgår, at også her er forskellene mellem kommunegruppernes indkomster mindre end når hele landet er med i undersøgelsen. Tendensen til, at mindre kommuner har lavere indkomster og højere vækstrater findes dog stadig. Tabellen viser som i det foregående afsnit at udjævningen via skatter, indkomstoverførsler og de kommunale udligningsordninger i særlig grad ændrer indkomstforskellene for de mindste og de største kommunegrupper.

Tabel 8. Disponibel indkomst pr. indb. i 1980 og 1995. Eksklusiv kommuner i hovedstadsområdet

Kommunegruppe	Antal komm.	1980	Forskel ifht. hele omr.	1995	Forskel ifht. hele omr.	Årlig vækst	Forskel ifht. hele omr.
Indbyggere		----- Kr. -----				Pct.	Procentpoint
Under 5.000	17	29.354	-2.579	75.545	-3.237	6,50	0,30
5.000-10.000	112	29.661	-2.272	75.692	-3.090	6,44	0,24
10.000-15.000	45	30.252	-1.681	77.528	-1.254	6,47	0,27
15.000-20.000	21	31.747	-186	79.219	437	6,29	0,08
20.000-30.000	11	32.409	476	79.377	595	6,15	-0,05
30.000-50.000	11	33.851	1.918	81.720	2.938	6,05	-0,15
50.000-100.000	5	33.480	1.547	80.914	2.132	6,06	-0,15
Over 100.000	3	34.698	2.765	80.558	1.776	5,78	-0,43
Under 15.000	174	29.866	-2.067	76.379	-2.403	6,46	0,25
Hele området	225	31.933	0	78.782	0	6,21	0,00
Forskelle		6,3		3,0		4,1	

Anm.: Se tabel 1.

Undersøgelserne i dette afsnit om udviklingen uden for hovedstadsområdet tyder på, at den på landsplan fundne strukturelle sammenhæng mellem kommunegruppernes størrelse, indkomst og vækst til en vis grad kan henføres til hovedstadsområdets særlige karakteristika i forhold til resten af landet.

På den baggrund er det relevant i analysen at inddrage forhold som mere relaterer sig til beliggenhed end til den generelle struktur. Derfor undersøges mulige sammenhænge mellem den økonomiske udvikling og urbanisering og geografi i det følgende afsnit.

5. Land og by

I dette afsnit skal det belyses om kommunernes urbanisering og geografiske beliggenhed spiller en væsentlig rolle i relation til de konstaterede sammenhænge mellem struktur, indkomst og økonomiske udvikling. Flere forfattere har arbejdet med denne problemstilling.

I Eskil Heinesen og Nils Groes "Regionaløkonomiske vækstmønstre" fra 1997 undersøges det netop om blandt andet udkantskommuner har haft en økonomisk udvikling der skiller sig ud fra andre kommuner. Den undersøgte periode dækker årene fra 1984 til 1992, og hovedstadsområdets kommuner er ikke med i undersøgelsen. Det fremgår først og fremmest, at udkantskommunerne har haft lavere vækst end andre kommuner. Det gælder for en række variable, herunder væksten i antal arbejdspladser og erhvervsindkomst. Landkommuner – defineret ved andel beskæftigede i landbrug – har også haft en lavere vækst end andre kommuner. Men pendlingen har gavnet landdistrikterne. Det kommer fx til udtryk ved, at væksten i landdistrikternes beskæftigelse ikke skiller sig så negativt ud, som væksten i antal arbejdspladser. Når den disponible indkomst i landkommunerne og udkantskommunerne er steget relativt meget understreger det betydningen af skatter og indkomstoverførsler for indkomstudvikling i disse kommuner.

I en anden publikation fra Nils Groes [\[1\]](#) beskrives det hvordan udkantskommunerne *ikke* har formået at øge erhvervsindkomsterne i forhold til de rigere kommuner. Hvad angår den disponible indkomst har

landkommunerne derimod haft en vækst i perioden 1984-92 der ligger noget over resten af landets vækst.

Mogens Dilling-Hansen og Valdemar Smith arbejder i en artikel med såkaldte svage kommuner defineret ud fra blandt andet skattegrundlag, offentlige sektors størrelse og indbyggertal. ^[8] Kommunerne er således grupperet efter økonomiske – frem for geografiske – karakteristika. Det viser sig, at til trods for det generelle billede af stadig udjævning af indkomster, har de svage kommuner – 134 i alt – i gennemsnit haft en lavere økonomisk vækst end de såkaldte stærke kommuner i perioden 1981-93.

Som det fremgår er det i analyserne almindeligt at inddele kommunerne efter forskellige karakteristika. Landets 275 kommuner er nedenfor først delt op i to grupper, nemlig land- og bykommuner med følgende undergrupper:

En *landkommune* er defineret som en kommune, hvis største by har mindre end 3.000 indbyggere i 1994. Gruppen af landkommuner opdeles i fire undergrupper:

- *Gruppe 1:* Kommuner, hvis største by har mindre end 2.000 indbyggere, og kommunen er beliggende *mere* end 10 km fra nærmeste by med over 10.000 indbyggere
- *Gruppe 2:* Kommuner, hvis største by har mindre end 2.000 indbyggere, og kommunen er beliggende *mindre* end 10 km fra nærmeste by med over 10.000 indbyggere
- *Gruppe 3:* Kommuner, hvis største by har mellem 2.000 og 2.999 indbyggere, og kommunen er beliggende *mere* end 10 km fra nærmeste by med over 10.000 indbyggere
- *Gruppe 4:* Kommuner, hvis største by har mellem 2.000 og 2.999 indbyggere, og kommunen er beliggende *mindre* end 10 km fra nærmeste by med over 10.000 indbyggere.

Herudover underopdeles landkommunegrupperne i såkaldte *udkantskommuner*. Udkantskommunerne er landkommuner, som er beliggende mere end 40 km fra nærmeste stærke centerkommune, som er beliggende mere end 30 km fra nærmeste øvrige centerkommune og som ikke har en kommunegrænse fælles med en centerkommune. Desuden er landkommuner, der er mindre ø-kommuner – med undtagelse af Fanø Kommune – afgrænset som udkantskommuner.

Bykommuner opdeles i tre undergrupper

- *Stærke centerkommuner:* Kommuner med en pendlerintensitet – antallet af indpendlere til kommunen i forhold til antallet af udpendlere fra kommunen – større end 2,0, og som havde mere end 40.000 arbejdspladser i kommunen i 1994
- *Øvrige centerkommuner:* Øvrige kommuner, der havde mere end 20.000 arbejdspladser i kommunen i 1994 *eller* mere end 10.000 arbejdspladser i kommunen *og* en pendlerintensitet, som var større end 2,0 i 1994
- *Øvrige bykommuner:* Er bykommuner, der ikke er afgrænset som centerkommune.

Tabel 9 giver en oversigt over land- og bykommunernes fordeling på de forskellige kommunegrupper.

Tabel 9. Land- og bykommuner fordelt på kommunegrupper

Kommgrp.	Landkommuner						Bykommuner			
Indbyggere i tusinder	Grp. 1	Grp. 2	Grp. 3	Grp. 4	I alt	Heraf ud-kantskomm.	Stærke centre	Centre	Øvrige	I alt
Under 5	9	2	5	2	18	3	0	0	0	0
5-10	34	10	27	7	78	17	0	0	41	41
10-15	2	0	11	0	13	3	0	0	41	41
15-20	0	0	0	0	0	0	0	1	29	30
20-30	0	0	0	0	0	0	0	2	15	17
30-50	0	0	0	0	0	0	0	11	10	21
50-100	0	0	0	0	0	0	1	11	0	13
Over 100	0	0	0	0	0	0	3	1	0	3
Under 15	45	12	43	9	109	33	0	0	82	82
Hele landet	45	12	43	9	109	33	4	26	136	166

Landkommunerne tilhører udelukkende kommunegrupper med mindre end 15.000 indbyggere. Bykommunerne er mere ligeligt fordelt mellem kommunegrupperne – om end ingen bykommuner har færre end 5.000 indbyggere.

Tabel 10 viser land- og bykommunernes primær indkomst pr. indbygger opgjort efter *arbejdssted* i 1980 og 1995 samt den gennemsnitlige årlige vækst i perioden 1980-95.

Tabel 10. Primær indkomst pr. indb. opgjort efter arbejdssted i 1980 og 1995. By- og landkommuner

Kommunetype	Antal komm.	1980	Forskel ifht. hele landet	1995	Forskel ifht. hele landet	Årlig vækst	Forskel ifht. hele landet
		----- Kr. -----				Pct.	Procentpoint

Gruppe 1	45	23.359	-17.086	66.061	-36.812	7,18	0,76
Gruppe 2	12	21.242	-19.203	60.257	-42.617	7,20	0,78
Gruppe 3	43	25.262	-15.183	73.612	-29.262	7,39	0,97
Gruppe 4	9	20.974	-19.471	59.859	-43.014	7,24	0,82
Landkommuner	109	23.832	-16.613	68.449	-34.425	7,29	0,87
Heraf udkant	33	24.096	-16.348	67.823	-35.051	7,14	0,72
Stærk center	4	60.106	19.662	130.884	28.010	5,32	-1,10
Øvrige center	26	45.399	4.954	118.937	16.063	6,63	0,21
Øvrige bykomm.	136	34.107	-6.338	91.773	-11.101	6,82	0,40
Bykommuner	166	43.483	3.038	108.986	6.112	6,32	-0,10
Hele landet	275	40.445	0	102.874	0	6,42	0,00
Forskelle		45,1		33,7		10,5	

a. De uvægtede forskelle mellem kommunetyper er udtrykt ved spredning divideret med gennemsnit i procent, det vil sige udtrykt ved den såkaldte variationskoefficient.

Tabel 10 udtrykker væsentligt større forskelle i indkomstniveauer end nogle af de tabeller for den kommunale struktur, som er vist ovenfor. Med primær indkomst opgjort efter arbejdssted er det meget tydeligt, at bykommunernes indkomster er højere end landkommunernes, men at landkommunerne samtidig har haft de højeste vækstrater. Da landkommunerne hører til gruppen af mindre kommuner er dette ikke overraskende ud for det foregående. Men det er iøjefaldende hvor store indkomstforskellene er mellem land- og bykommuner – også selv om en vis udjævning altså har fundet sted i perioden. Bykommunernes gennemsnitlige indkomst er således i 1995 små 60 pct. højere end landkommunernes gennemsnitlige indkomst. De 21 kommuner i landkommunegruppe 2 og 4 har en indkomst i 1995 på ca. 60.000 kr. pr. indbygger hvilket er under 3/5 af hele landets indkomst pr. indbygger.

Selv om bykommunerne generelt har højere indkomster end landkommunerne skiller 136 "øvrige bykommuner", som er defineret ved relativt få arbejdspladser eller indpendlere, sig dog ud. De 136 kommuners indkomst i 1995 er på små 92.000 kr. pr. indbygger, hvilket er omkring 23.000 kr. mere end landkommunernes indkomst pr. indbygger, men samtidig godt

17.000 *mindre* end den gennemsnitlige bykommuneindkomst.

Variansundersøgelserne i bilaget viser i tråd hermed, at når de 136 "øvrige bykommuners" indkomster i 1995 sammenlignes med de resterende 139 kommuners indkomster, er der ikke nogen signifikant forskel i indtjeningsniveau, jf. tabel 8 i bilaget.

Tabel 11 viser land- og bykommunernes primær indkomst pr. indbygger opgjort efter *bopæl*.

Tabel 11. Primær indkomst pr. indb. opgjort efter bopæl i 1980 og 1995.

Land- og bykommuner

Kommunetype	Antal komm.	1980	Forskel ifht. hele landet	1995	Forskel ifht. hele landet	Årlig vækst	Forskel ifht. hele landet
		----- Kr. -----				Pct.	Procentpoint
Gruppe 1	45	34.707	-5.737	93.812	-9.061	6,85	0,43
Gruppe 2	12	37.939	-2.506	101.102	-1.772	6,75	0,33
Gruppe 3	43	35.548	-4.896	97.324	-5.549	6,94	0,52
Gruppe 4	9	37.494	-2.950	103.769	896	7,02	0,60
Landkommuner	109	35.600	-4.844	96.836	-6.038	6,90	0,48
Heraf udkant	33	33.849	-6.595	88.227	-14.646	6,60	0,17
Stærk center	4	37.831	-2.613	94.352	-8.521	6,28	-0,14
Øvrige center	26	43.827	3.382	107.562	4.688	6,17	-0,25
Øvrige bykomm.	136	41.342	897	106.151	3.278	6,49	0,07
Bykommuner	166	41.330	886	103.945	1.072	6,34	-0,08
Hele landet	275	40.445	0	102.873	0	6,42	0,00
Forskelle		8,3		5,5		5,0	

Anm.: Se tabel 10.

Indkomstforskellene er markant mindre end når de primære indkomster opgøres efter arbejdssted. Isoleret set har landkommunerne altså økonomisk fordel af pendlingen. Det bemærkes særligt, at landkommunegruppe 2 og 4 – der er beliggende *mindre* end 10 km fra nærmeste by med over 10.000 indbyggere – her har stort set landsgennemsnitlige indkomster. Mens de med indkomsten opgjort efter arbejdssted havde indkomster på under 3/5 af hele landets indkomst pr. indbygger. Variansanalyserne i bilaget viser også, at de

to landkommunegrupper indkomster i 1980 og 1995 *ikke* er signifikant mindre end de andre kommuners indkomster. De 33 udkantskommuner har også højere indkomster end ved opgørelsen af primær indkomst opgjort efter arbejdssted – men det er stadig klart, at disse 33 kommuner tilhører den kommunetype, som har den laveste primære indkomst opgjort efter bopæl. De 136 "øvrige bykommuner" drager også fordel af pendlingen. Deres indkomst i 1995 er på godt 106.000 kr. pr. indbygger, hvilket er på niveau med de 26 "øvrige centerkommuner", som med små 108.000 kr. er den kommunetype, der har den højeste indkomst pr. indbygger. De kommunetyper, der taber som følge af pendlingen er de "øvrige centerkommuner" og – ikke overraskende – især de stærke centerkommuner. Tabel 12 viser disponibel indkomst pr. indbygger fordelt på land- og bykommuner.

Tabel 12. Disponibel indkomst pr. indb. i 1980 og 1995. By- og landkommuner

Kommunetype	Antal komm.	1980	Forskel ifht. hele landet	1995	Forskel ifht. hele landet	Årlig vækst	Forskel ifht. hele landet
		----- Kr. -----				Pct.	Procentpoint
Gruppe 1	45	29.222	-5.395	74.853	-7.289	6,47	0,54
Gruppe 2	12	30.677	-3.940	76.653	-5.489	6,30	0,37
Gruppe 3	43	29.565	-5.052	76.130	-6.013	6,51	0,58
Gruppe 4	9	30.338	-4.279	78.346	-3.796	6,53	0,60
Landkommuner	109	29.598	-5.019	75.861	-6.281	6,48	0,55
Heraf udkant	33	29.541	-5.076	74.540	-7.603	6,36	0,43
Stærk center	4	37.035	2.418	82.307	165	5,47	-0,46
Øvrige center	26	37.601	2.984	85.772	3.630	5,65	-0,28
Øvrige bykomm.	136	33.408	-1.210	82.034	-108	6,17	0,24
Bykommuner	166	35.535	918	83.258	1.115	5,84	-0,09
Hele landet	275	34.617	0	82.142	0	5,93	0,00
Forskelle		10,8		5,0		7,0	

Anm.: Se tabel 10.

Som ved de to foregående indkomststørrelser er landkommunernes disponible indkomster mindre end bykommunernes disponible indkomster.

Konkret er forskellene i disponibel indkomst mellem kommunetyperne for 1995 beregnet til 5,0, hvilket er på niveau med forskellene i primær indkomst opgjort efter bopæl. Det bemærkes, at landkommunernes disponible indkomst pr. indbygger i 1995 udgør 92 pct. af landsgennemsnittets indkomst pr. indbygger. Det er et fald i forhold til primær indkomst opgjort efter bopæl, hvor landkommunernes indkomst i 1995 udgjorde 94 pct. af landsindkomsten. Udkantskommunernes disponible indkomster er på niveau med landkommunerne under et.

Inddragelsen af virkningen af skatter, indkomstoverførsler og de kommunale udligningsordninger i analyserne påvirker ikke landdistrikternes position i forhold til landsgennemsnittet som sådan – men der sker forskydninger inden for grupperne. De stærke centerkommuner får "indhentet" deres tab fra pendlingen, mens det omvendte gælder for grupperne af øvrige bykommuner, der ender tæt på landsgennemsnittet.

Undersøgelserne i dette afsnit viser, at der er store forskelle mellem land- og bykommuners primær indkomst opgjort efter arbejdssted. Men pendlingen udjævner i betydelig grad indkomsterne, og forskellene i primær indkomst opgjort efter bopæl er betydeligt mindre. Dog har de landkommunegrupper, som har *mere* end 10 km til nærmeste by med over 10.000 indbyggere samt udkantskommunerne noget lavere primær indkomst opgjort efter bopæl end de øvrige landkommuner. Det tyder på, at kommunernes beliggenhed påvirker muligheden for erhvervsindtjening.

Bilag

I dette bilag undersøges det om kommuner grupperet efter forskellige karakteristika har haft indkomstniveauer og gennemsnitlige årlige vækstrater der afviger fra resten af kommunerne under et. Til det formål er den enkelte kommunegruppe eller kommunetypes uvejede gennemsnit af henholdsvis

vækstrater og indkomstniveauer holdt op mod de resterende kommuners uvejede gennemsnit af henholdsvis vækstrater og niveauer.

Med hensyn til undersøgelsen af vækstrater er der for hver af de tre indkomstbegreber kørt otte regressioner:

$$Y_i = B_0 + B_1 \text{Dum}_{-i} + u_i \quad (1)$$

Hvor

Y_i = Gennemsnitlig årlig vækst i perioden 1980-95, hvor $i = 1, 2, 3, \dots, 275$.

$\text{Dum}_{-i} = 1$ hvis indbyggertal er under 5.000; mellem 5.000-10.000; etc.

0 ellers.

Med hensyn til undersøgelsen af indkomstniveauer er venstresiden af ligning (1) indkomst i 1980 henholdsvis indkomst i 1995.

Der er tale om variansanalyser eller ANOVA-modeller, hvor hypotesen er, at gennemsnittet af Dum_1 er lig gennemsnittet af Dum_0 . Med andre ord holdes den enkelte kommunegrupes uvejede gennemsnit af indkomster henholdsvis vækstrater op mod de resterende kommuners uvejede gennemsnit af indkomster henholdsvis vækstrater.

I det følgende er resultater af variansanalyserne opstillet i tabelform. Tabel 1-3 viser resultater for kommunegrupper dannet på baggrund af indbyggertal.

Det er også tilfældet i tabel 4-6, men her indgår hovedstadsområdets kommuner ikke i datamaterialet. Tabel 7-9 viser resultater for land- og bykommuner.

Tabel 1 viser resultater med indkomst i 1980 som afhængig variabel.

Kommunegrupper er dannet på baggrund af indbyggertal. For kommunegruppen med mellem 5.000-10.000 indbyggere viser tabellen, at den gennemsnitlige primære indkomst opgjort efter arbejdssted for kommuner med *under* 5.000 og *over* 10.000 indbyggere er 34.387 kr. Kommunegruppen med mellem 5.000-10.000 indbyggere har en signifikant lavere indkomst på (34.387-8.441) 25.946 kr.

Tabel 1. Indkomst pr. indbygger i 1980

		Primær indk. – arb.sted			Primær indk. – bopæl			Disponibel indkomst		
Indb.		Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0
Tusinder		----- Kr. -----			----- Kr. -----			----- Kr. -----		
Under 5	17	31.062	-7.272	-2,60	39.110	-6.174	-3,73	32.048	-2.777	-2,79

5-10	123	34.387	-8.441	-6,64	40.230	-3.357	-4,22	33.239	-3.046	-6,71
10-15	51	31.215	-3.248	-1,87	38.846	-632	-0,60	32.075	-1.068	-1,71
15-20	31	29.892	6.392	3,02	38.324	3.593	2,82	31.647	2.032	2,67
20-30	16	30.094	8.903	3,11	38.469	4.470	2,59	31.673	3.495	3,43
30-50	22	29.462	14.371	6,10	38.237	6.153	4,22	31.501	4.693	5,51
50-100	11	30.101	12.769	3,77	38.480	6.217	3,03	31.588	7.212	6,20
Over 100	4	30.283	22.595	4,09	38.741	-865	-0,25	31.817	4.069	2,02
Under 15	191	40.431	14.137	-11,72	42.931	-6.050	-7,49	35.397	-5.069	-11,78

Anm.: Forskelle som er signifikante på et 5 pct. niveau eller mindre er markeret med fed skrift.

Da alle kommuner er med i analysen er der tale om en totalpopulation, og de fundne indkomstforskelle eksisterer uanset om de er signifikante eller ej. I denne sammenhæng udtrykker signifikans derfor de fundne forskelles styrke eller robusthed.

De 191 kommuner med under 15.000 indbygger har en indkomst i 1980 på (40.431-14.137) 26.294 kr. pr. indbygger, hvilket er signifikant mindre end de resterende 84 kommuners indkomst. De 84 kommuner med over 15.000 indbyggere, har en indkomst i 1980 på 40.431 kr. pr. indbygger.

Tabel 2. Indkomst pr. indbygger i 1995

Komgrp.		Primær indk. – arb.sted			Primær indk. – bopæl			Disponibel indkomst		
		Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0
Tusinder		----- Kr. -----			----- Kr. -----			----- Kr. -----		
Under 5	17	85.354	-13.065	-1,75	102.214	12.765	-3,30	79.542	-3.872	-2,34
5-10	123	94.368	21.959	-6,49	103.764	-5.230	-2,78	81.428	-4.751	-6,28
10-15	51	85.665	-6.032	-1,30	101.077	1.873	0,77	79.364	-332	-0,32
15-20	31	83.092	12.900	2,28	100.792	5.610	1,88	78.901	3.567	2,84
20-30	16	82.986	26.823	3,55	100.990	7.470	1,85	78.976	5.610	3,33
30-50	22	81.572	37.178	5,93	100.856	7.114	2,05	78.832	5.888	4,09
50-100	11	83.409	28.429	3,14	101.045	9.495	1,97	78.965	8.452	4,25
Over 100	4	84.029	35.558	2,38	101.535	-7.562	-0,96	79.275	1.906	0,57
Under 15	191	107.783	33.456	-9,96	107.155	-8.250	-4,12	84.048	-6.832	-8,87

Anm.: Se tabel 1.

Tabel 3 viser på tilsvarende vis variansundersøgelser af vækstrater. Det fremgår eksempelvis, at den årlige gennemsnitlige vækst i primære indkomst opgjort efter arbejdssted for kommuner med *under* 5.000 og *over* 10.000 indbyggere er på 7,04 pct. Kommunegruppen med mellem 5.000 og 10.000 indbyggere har en højere – ikke-signifikant – vækst på (7,04+0,02) 7,06 pct. om året.

Regressioner med logaritmisk transformerede indkomster i 1980 og 1995 giver identiske resultater.

Tabel 3. Gennemsnitlig årlig vækst pr. indb. i perioden 1980-95

		Primær indk. – arb.sted			Primær indk. – bopæl			Disponibel indkomst		
Indb.		Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0
Tusinder		Pct.	Pp. ^{a)}		Pct.	Pp.		Pct.	Pp.	
Under 5	17	7,00	0,63	2,35	6,63	0,28	2,01	6,28	0,27	2,37
5-10	123	7,04	0,02	0,12	6,56	0,21	3,09	6,19	0,23	4,37
10-15	51	7,00	0,25	1,48	6,60	0,25	2,84	6,26	0,19	2,76
15-20	31	7,08	-0,32	-1,56	6,68	-0,25	-2,37	6,31	-0,14	-1,60
20-30	16	7,03	0,14	0,49	6,67	-0,30	-2,10	6,31	-0,27	-2,33
30-50	22	7,06	-0,20	-0,82	6,69	-0,56	-4,62	6,33	-0,48	-5,02
50-100	11	7,06	-0,50	-1,50	6,67	-0,42	-2,43	6,32	-0,72	-5,41
Over 100	4	7,06	-1,38	-2,54	6,66	-0,41	-1,45	6,30	-0,70	-3,13
Under 15	191	6,79	0,37	2,62	6,31	0,50	7,31	5,96	0,48	9,26

Anm.: Se tabel 1.

a. Pp. er procentpoint.

Tabel 4. Indkomst pr. indbygger i 1980. Eksklusiv hovedstadsområdet

		Primær indk. – arb.sted			Primær indk. – bopæl			Disponibel indkomst		
Indb.		Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0
Tusinder		----- Kr. -----			----- Kr. -----			----- Kr. -----		
Under 5		30.159	-6.369	-2,70	36.396	-3.460	-4,50	30.581	-1.310	-2,19
5-10		33.074	-6.824	-5,76	36.334	-400	-0,95	31.173	-1.388	-4,54
10-15		29.809	-655	-0,41	36.168	-168	-0,32	30.545	-318	-0,80
15-20		28.827	9.111	4,35	35.986	1.589	2,20	30.354	1.371	2,53
20-30		29.175	10.278	3,59	36.058	1.575	1,61	30.368	2.320	3,20

30-50	29.131	11.175	3,93	36.034	2.056	2,11	30.332	3.071	4,31
50-100	29.401	12.436	2,94	36.095	1.790	1,25	30.413	3.089	2,90
Over 100	29.458	16.481	3,04	36.108	2.003	1,09	30.426	4.222	3,09
Under 15	39.629	12.868	-10,32	37.760	-2.102	-4,32	32.641	-2.792	-8,39

Anm.: Forskelle som er signifikante på et 5 pct. niveau eller mindre er markeret med fed skrift.

Tabel 5. Indkomst pr. indbygger i 1995. Eksklusiv hovedstadsområdet

Komgrp.	Primær indk. – arb.sted			Primær indk. – bopæl			Disponibel indkomst		
Indb.	Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0
Tusinder	----- Kr. -----			----- Kr. -----			----- Kr. -----		
Under 5	83.009	-10.720	-1,70	96.885	-7.437	-3,49	77.098	-1.428	-1,55
5-10	90.654	-16.984	-5,38	96.575	-506	-0,44	78.224	-2.478	-5,37
10-15	82.000	996	0,24	95.943	1.901	1,32	76.912	393	0,64
15-20	80.460	18.636	3,31	96.151	1.850	0,93	76.772	2.341	2,83
20-30	81.105	22.385	2,93	96.322	29	0,01	76.850	2.869	2,56
30-50	80.968	25.199	3,32	96.216	2.201	0,82	76.786	4.185	3,80
50-100	81.512	30.925	2,76	96.224	4.472	1,14	76.903	3.929	2,39
Over 100	81.821	28.405	1,96	96.339	-1.190	-0,24	76.945	3.411	1,61
Under 15	103.532	-27.585	-7,76	97.831	-1.949	-1,42	79.886	-3.744	-7,07

Anm.: Se tabel 4.

Tabel 6. Gennemsnitlig årlig vækst pr. indb. i perioden 1980-95. Eksklusiv hovedstadsområdet

	Primær indk. – arb.sted			Primær indk. – bopæl			Disponibel indkomst		
Indb.	Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0
Tusinder	Pct.	Pp. ^{a)}		Pct.	Pp.		Pct.	Pp.	
Under 5	7,01	0,62	2,46	6,74	0,17	1,42	6,37	0,17	1,75
5-10	7,03	0,07	0,49	6,74	0,03	0,44	6,34	0,09	1,78
10-15	7,01	0,24	1,39	6,72	0,17	2,12	6,37	0,10	1,62
15-20	7,10	-0,44	-1,89	6,77	-0,18	-1,65	6,40	-0,10	-1,18
20-30	7,08	-0,45	-1,42	6,77	-0,29	-1,96	6,40	-0,26	-2,19
30-50	7,08	-0,43	-1,37	6,77	-0,23	-1,56	6,40	-0,32	-2,68
50-100	7,07	-0,27	-0,58	6,76	-0,02	-0,10	6,39	-0,35	-1,99

Over 100	7,08	-1,07	-1,83	6,76	-0,47	-1,67	6,39	-0,63	-2,83
Under 15	6,63	0,56	3,53	6,55	0,27	3,52	6,16	0,29	5,01

Anm.: Se tabel 4.

a. Pp. er procentpoint.

Tabel 7. Indkomst pr. indb. i 1980. Land- og bykommuner

Kom.type		Primær indk. – arb.sted			Primær indk. – bopæl			Disponibel indkomst		
		Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0
		----- Kr. -----			----- Kr. -----			----- Kr. -----		
Landkomm.										
Gruppe 1	45	31.993	-8.441	-4,77	39.545	-4.988	-4,70	32.381	-3.084	-4,89
Gruppe 2	12	31.043	-9.870	-3,01	38.770	-936	-0,47	31.934	-1.320	-1,11
Gruppe 3	43	31.539	-5.930	-3,22	39.341	-3.916	-3,56	32.308	-2.760	-4,25
Gruppe 4	9	30.942	-10.090	-2,67	38.789	-1.850	-0,81	31.933	-1.735	-1,27
Bykommuner										
Stærk C.	4	30.293	21.917	3,96	38.741	-836	-0,25	31.824	3.631	1,80
Øvrige C.	26	28.909	18.017	8,76	38.153	6.090	4,53	31.306	6.038	8,08
Øvrg.by	136	29.005	3.250	2,41	37.171	3.151	3,97	31.229	1.310	2,73

Anm.: Se tabel 1.

Tabel 8. Indkomst pr. indb. i 1995. Land- og bykommuner

Kom.type		Primær indk. – arb.sted			Primær indk. – bopæl			Disponibel indkomst		
		Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0
		----- Kr. -----			----- Kr. -----			----- Kr. -----		
Landkomm.										
Gruppe 1	45	88.039	-21.345	-4,53	103.194	-10.810	-4,35	80.201	-5.488	-5,29
Gruppe 2	12	85.676	-25.886	-2,97	101.507	-1.896	-0,41	79.447	-3.313	-1,69
Gruppe 3	43	86.258	-10.943	-2,22	102.305	-5.631	-2,17	79.904	-3.847	-3,55
Gruppe 4	9	85.386	-25.653	-2,56	101.362	1.909	0,36	79.332	-885	-0,39
Bykommuner										

Stærk C.	4	83.969	39.705	2,67	101.506	-5.554	-0,70	79.268	2.408	0,72
Øvrige C.	26	80.181	46.177	8,39	100.737	7.277	2,26	78.642	6.986	5,33
Øvrg.by	136	81.114	6.941	1,93	98.066	6.792	3,66	77.735	3.170	4,05

Anm.: Se tabel 1.

Tabel 9. Gennemsnitlig årlig vækst pr. indb. i perioden 1980-95. Land- og bykommuner

Kom.type		Primær indk. – arb.sted			Primær indk. – bopæl			Disponibel indkomst		
		Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0	Dum_0	Dum_1	T for H0
		Pct.	Pp. ^{a)}		Pct.	Pp.		Pct.	Pp.	
Landkomm.										
Gruppe 1	45	7,02	0,13	0,71	6,63	0,14	1,55	6,26	0,19	2,56
Gruppe 2	12	7,04	0,00	0,01	6,65	-0,02	-0,12	6,30	-0,05	-0,35
Gruppe 3	43	6,97	0,45	2,49	6,60	0,33	3,63	6,25	0,26	3,61
Gruppe 4	9	7,03	0,29	0,80	6,63	0,48	2,53	6,28	0,29	1,90
Bykommuner										
Stærk C.	4	7,06	-1,00	-1,83	6,65	-0,27	-0,95	6,30	-0,56	-2,51
Øvrige C.	26	7,07	-0,29	-1,30	6,70	-0,54	-4,82	6,35	-0,64	-7,53
Øvrg.by	136	7,13	-0,18	-1,41	6,70	-0,11	-1,64	6,30	-0,02	-0,36

Anm.: Se tabel 1.

a. Pp. er procentpoint.

Fodnoter

[1] I litteraturen kaldes en sådan udvikling for -konvergens.

[2] I litteraturen kaldes en sådan udvikling for -konvergens.

[3] Dette fremgår, når man i stedet for primær indkomst ser på udviklingen i den disponible indkomst, jf. "Markedskræfter og politisk styring – den regionaløkonomiske udvikling i Hovedstadsområdet", side 65.

[4] Det er oplysninger fra selvangivelser, som ligger til grund.

[5] En meget aktuel behandling af spørgsmålet om arbejdsmarkeder og handelsoplande findes i Anne Kaag Andersen (2000) *Commuting Areas in Denmark*, AKF Forlaget, København (under trykning).

[6] Indenrigsministeriet. 2000. *Regionalpolitisk redegørelse 2000*. København.

[7] Nils Groes. 1997. *Uligheder i Danmark – noget om geografiske vækstmønstre og velfærdspolitikken*. AKF forlaget. København.

[8] Mogens Dilling-Hansen og Valdemar Smith. 1997. Regional Income Growth and Convergence. I Christen Sørensen (ed.). *Evidence of Regional Growth: The Centre-Periphery Discussion*, pp. 235-258. Indenrigsministeriet.